



PÍSNĚ A ŘÍKADLA

1. *Prostonárodní české písně a říkadla* (1864) jsou vrcholnou Erbenovou prací na poli sběru lidového básnictví. Cíl a metodu svého díla pojednává spisovatel v předmluvě. Doplňte do úryvku z ní chybějící slovo (všude se jedná o slovo se stejným kořenem, např. *lidé* – *lidský*, v různých pádech).

Každý **n** _____, kterýž sám sobě ještě odcizen není, má svůj vlastní _____ cit i své zvláštní smýšlení, svůj individuální ráz, na přirozených zvláštnotech těla i ducha jeho se zakládající, jímžto se od jiných cizích _____ znamenitě a patrně liší. Tento však přirozený, všeobecný, stálý _____ ráz nabývá zevnějšími okolnostmi, s nimiž se _____ [...] během času potkává, svého zvláštního směru, své zvláštní zevnější postavy; a jakož okolnosti ty samy podrobeny jsou proměnám, tak i také onen přirozený _____ ráz anebo povaha podle nich bez přestání zevnější podobu svou mění a řídí [...]. Toto položení vlastního toho citu a smýšlení _____ podle jeho zevních okolností nazýváme _____ *duchem*. Má-li píseň býti _____, musí v ní vanouti _____ duch. Pakli to, co píseň buď hlavního smyslu, buď zvolených obrazů, buď spojení, přechodů neb obrátů myšlének v sobě zavírá, tomuto položení citu aneb smýšlení _____ se protíví, již není písní _____.



2. Do kterého oddílu *Prostonárodních českých písní a říkadel* (vlevo) byste zařadili a) různé typy skladeb (uprostřed), b) píseň *Novinka z Plzeňska*?

- | | |
|--|---------------------|
| 1 Věk dětský | a) vandrovní |
| 2 Písně a říkadla výroční | b) světské (balády) |
| 3 Písně věku mládeneckého a panenského | c) kolíbavky |
| 4 Písně společenské | d) přástvy |
| 5 Písně o stavích, živnostech a jiných stránkách života občanského | e) písně o koních |
| 6 Selské hospodářství | f) pijácké |
| 7 Písně rozpravné | g) vánoční koledy |
| 8 Říkadla v nemocech | h) láska nešťastná |
| | i) zaklínání chorob |

Novinka

Čemé oči jděte spat,
však musíte ráno vstát.
Ráno, ráno, raničko,
dřív než vyjde sluníčko.
Už sluníčko vychází,
má milá se prochází.
Prochází se po rynku,
přinesla nám novinku.
To novinku takovou,
že na vojnu verbujou
Když verbujou, budou brát,
škoda hochů nastokrát!
Ty hezké nám poberou,
ti chromí nám zůstanou.

3. Do svých *Prostonárodních českých písní a říkadel* zařadil K. J. Erben také dětské hádanky a „žerty a dvojsmysly“. Pokuste se odpovědět – rozluštit následující.

Chodí v koruně – král není,
nosí ostruhy – rytíř není,
má šavli – husar není,
k ránu budívá – ponocný není.

4. Zkuste rozluštit i následující „počtářskou hádanku“ („kopa“ zastupuje číslo šedesát).

Páslo děvčátko husy. Šel tudy pán a řekl: „Mnoho-li máš, panenke, těch husí? není-li jich kopa?“ – „Ba není,“ odpovědělo děvče; „kdybych jich měla mít kopy, musilo by jich být ještě jednou tolik, polovic tolik, čtvrt tolik, tři a dvě.“ – Kolik bylo těch husí?